

Factors Affecting the Application of Policies to Promote Multiculturalism in ASEAN****

*Sombat Thamrongthanyawong**

*Nathaporn Thaijongrak***

*Chulaporn Kobjaiklang****

Abstract

This article aims to study the application of multicultural policies in schools under the Spirit of ASEAN Project launched by The office of the Basic Education Commission and the factors affecting the promotion of multiculturalism in schools. It then proposes some guidelines for promoting ASEAN multiculturalism through school administrators, instructors, students and guardians/communities.

According to the findings, the schools under the Spirit of ASEAN Project were equipped with knowledge, awareness and understanding about the promotion of multiculturalism through ASEAN curriculum, the teaching of foreign languages, and other teaching and learning activities. They created a network with other schools in ASEAN and set up the ASEAN Center in their schools. The factors affecting the promotion of multiculturalism consisted of awareness, attitudes and behavior of the participants: school administrators, instructors, students, and guardians/communities. The administrators, viewed as school management factor, were involved in determining policies facilitating multiculturalism while the instructors, viewed as teaching and learning factor, had to provide the students with the concepts of multiculturalism. The students, viewed as individual characteristic factor, were open-minded to embrace multiculturalism. The guardians/communities are viewed as involvement factor in school activities and policies. As for the guidelines for promoting ASEAN multiculturalism, they can be divided into two models: Urban Model and Rural Model. The former refers to the use of media and information technology to enhance multiculturalism because urban schools, whose communities comprise a diversity of races, religions and occupations, can readily gain access to those media while the latter refers to the use of cultural resources to enhance multiculturalism.

Keywords: *multiculturalism, spirit of ASEAN school, perception, urban school, rural school*

*Acting rector, Walailak University, 222 Thaiburi, Thasala District, Nakhonsrithammarat 80161. Email: sombat@nida.ac.th

**Lecturer, Department of History, Faculty of Social Science, Srinakharinwirot University, Klongtoey Nhue, Wattana, Bangkok 10110. Email: mui_mig@yahoo.com

***Researcher, ASEAN and Asia Studies Center, National Institute of Development Administration, Klongjan Bangkok, Bangkok 10240. Email: chulaporn.kobjaiklang@gmail.com

****Received December 14, 2015; Accepted April 25, 2016

ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์นโยบาย ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม ของอาเซียน****

สมบัติ อำนวยวงศ์*
ณัฐพร ไทยจงรักษ์**
จุฬารัตน์ ขอบใจกลาง***

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อศึกษาการนำนโยบายไปประยุกต์ใช้ของโรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN ของ สพฐ. โดยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา และเสนอแนวทางในการประยุกต์นโยบายส่งเสริมความหลากหลายวัฒนธรรมของอาเซียนโดยผ่านผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง/ชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN มีความรู้ ความตระหนัก และความเข้าใจ เกี่ยวกับการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยผ่านหลักสูตรอาเซียน การเรียนการสอน ภาษาต่างประเทศ กิจกรรมการเรียนการสอน การสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนในประเทศอาเซียน และการมีศูนย์อาเซียนของตนเอง ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ การตระหนักรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม ของประชากรที่ศึกษา กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร พบปัจจัยสำคัญด้านการบริหารสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย กลุ่มที่ 2 ครู/อาจารย์ เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการเรียนการสอนที่จะต้องถ่ายทอดความรู้ด้านความหลากหลายทาง วัฒนธรรมให้กับนักเรียน กลุ่มที่ 3 นักเรียน เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้เรียนซึ่งนักเรียนต้อง เปิดใจยอมรับความแตกต่าง และกลุ่มที่ 4 ผู้ปกครอง/ชุมชน เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมโดยการให้

*รักษาการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 222 ตำบลไทยบุรี อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช 80161. อีเมล sombat@nida.ac.th

**อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110. อีเมล mui_mig@yahoo.com

***นักวิจัยประจำศูนย์อาเซียนและเอเชียศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240. อีเมล chulaporn.kobjaiklang@gmail.com

****ได้รับบทความ 14 ธันวาคม 2558; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 25 เมษายน 2559

ความร่วมมือกับโรงเรียนเมื่อมีการจัดกิจกรรมต่างๆ และการร่วมในการกำหนดนโยบายในสถานศึกษา ในส่วนของแนวทางการประยุกต์นโยบายส่งเสริมความหลากหลายวัฒนธรรมของอาเซียนสามารถแบ่งออกได้ 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่ 1 การพัฒนาโรงเรียนในเมือง (Urban model) มีความหลากหลาย ด้านโครงสร้างประชากร อาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา ดังนั้น ควรใช้ประโยชน์จากการเข้าถึงสื่อ และความสะดวกด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในด้านการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม รูปแบบที่ 2 การพัฒนาโรงเรียนในชนบท (Rural model) ควรใช้ทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นประโยชน์

คำสำคัญ: ความหลากหลายทางวัฒนธรรม, โรงเรียนโครงการ Spirit of ASEAN, การตระหนักรู้, โรงเรียนในเมือง, โรงเรียนชนบท

บทนำ

จากแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) มีเป้าหมายหลักที่จะทำให้เกิดประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางและเป็นสังคมที่มีความรับผิดชอบเพื่อก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเป็นเอกภาพในหมู่ประชาชาติและประชาชนอาเซียน หนึ่งในเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ได้เน้นการส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและความรู้ลึกซึ้งของการเป็นประชาคมผ่านการบรรจุการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมของอาเซียน รวมทั้งค่านิยมในหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียน (Thailand. Ministry of Foreign Affairs, 2009) การศึกษาเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญเพื่อขับเคลื่อนและเชื่อมโยงอาเซียนให้บรรลุวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ซึ่งเน้นไปที่ความสำคัญของการพัฒนามนุษย์ การจัดการศึกษาในอาเซียนเป็นรากฐานสำคัญที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชาติสมาชิก โดยเฉพาะเมื่อมีการเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียนเป็นผลให้เกิดกระแสการแข่งขันทางการศึกษา ประเทศไทยเองได้ยึดหลักตามมติของการประชุมอาเซียนซึ่งต้องการให้ประชากรในอาเซียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงภายใน พ.ศ. 2558 ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาของผู้ไม่รู้หนังสือในภูมิภาค

ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาภาคบังคับ จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกเพศอย่างเท่าเทียมโดยปราศจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม ภูมิประเทศ และความบกพร่องทางร่างกาย (Thailand. Ministry of Education 2015?, 10) ความหลากหลายนี้จะก่อให้เกิดการรวมเป็นหนึ่งเดียวในหมู่ชาติสมาชิกได้อย่างไรภายใต้บริบทของความร่วมมือร่วมใจของอาเซียน One Vision, One Identity, One Community: หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม ดังนั้น ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 9 ที่บาหลี ประเทศอินโดนีเซียได้มีการประกาศถึงเจตนารมณ์ของสมาชิกทางด้านวัฒนธรรมโดยใช้สโลแกนว่า ASEAN Unity in Cultural Diversity เพื่อที่จะส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียนผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย กระบวนการในการสร้างสำนักหรือการรับรู้ รวมถึงการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้เป็นที่รับรู้หรืออยู่ในสำนึกของประชาชนส่วนใหญ่ กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะเป็นการปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจและการสร้างสำนึกร่วมกันและยอมรับในวัฒนธรรมที่หลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวทางการดำเนินนโยบายส่งเสริมความหลากหลายในสถาบันการศึกษาในประเทศไทยผ่านโครงการของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน: Spirit of ASEAN ซึ่งถือเป็นโครงการนำร่องเพื่อเตรียมเยาวชนไทย ให้มีความพร้อมในการเป็นสมาชิกที่ดีของประชาคมอาเซียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายไปประยุกต์ใช้ของโรงเรียนโครงการ Spirit of ASEAN ของ สพฐ. ในการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์นโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอาเซียนในโรงเรียนโครงการ Spirit of ASEAN ของ สพฐ.
3. เพื่อพัฒนาคู่มือสำหรับผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน ในการปฏิบัติการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสถาบันการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
4. เพื่อเสนอแนวทางในการประยุกต์นโยบายส่งเสริมความหลากหลายวัฒนธรรมของอาเซียน

วรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือพหุวัฒนธรรม มีกระบวนการก่อเกิดมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่มนุษย์เริ่มมีการเคลื่อนย้ายถิ่นอาศัย และเกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ประเด็นในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้เป็นที่สนใจในการนำมาพิจารณาในประเทศต่างๆ ในยุโรปตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1945 ในประเทศสหรัฐอเมริกาเอง แนวทางหนึ่งที่เป็นที่สนใจอย่างมากในสังคม คือ

การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ที่เริ่มมีขึ้นจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เข้ามาในประเทศตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 ในแถบทวีปอเมริกาเหนือ อันเป็นผลมาจากขบวนการเรียกร้องสิทธิพลเมืองในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการเรียกร้องของกลุ่มคนผิวสีในประเทศเพื่อมุ่งจัดการเลือกปฏิบัติในด้านที่อยู่อาศัย อาชีพ และการศึกษา (Choophinit Katemanee 2003) ปณิธิ บราวน์ (Panithee Brown 2014, 23) ได้ให้ความหมายของ พหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) ว่าเป็นมโนทัศน์หนึ่งที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างหลากหลาย และสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่ม (Cultural group rights) ชนพื้นเมืองชาติพันธุ์ และผู้ย้ายถิ่น (Jackson 2000, 528; Young 2000 อ้างถึงใน Bodaar 2008, 4) พหุวัฒนธรรม เป็น “ความเชื่อ” เรื่องของวัฒนธรรมที่แตกต่างหรือกลุ่มเชื้อชาติที่แตกต่างกันที่ยังมีสิทธิ์ดำรงความมีตัวตนของตนเอง หรือความแตกต่างของตนเองไว้โดยไม่ได้ขาด ซึ่งการปฏิสัมพันธ์ หรือติดต่อกับสังคมที่ใหญ่กว่า The United Church of Canada (2001) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรม หรือความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถนิยามได้หลายความหมาย ในความหมายหนึ่ง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่สังคมนั้นอนุญาต และรับเอาวัฒนธรรมที่แตกต่างของแต่ละกลุ่มเข้ามา โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (Thailand. Ministry of Education, Office of the Basic Education Commission 2012, 53) นิยามว่า พหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) คือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และประวัติศาสตร์ โดยใช้โครงสร้างของกลุ่มชนเชื้อชาติ สถานะของครอบครัว เพศ ความสามารถ พิเศษ ภาษา ศาสนา บทบาททางเพศ และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์

กล่าวโดยสรุปความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือพหุวัฒนธรรมจึงหมายถึง การรับรู้ หรือสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่าง หรือความหลากหลายทั้งในระดับจุลภาค เช่น สภาพพื้นฐาน หรือภูมิหลังส่วนบุคคล ชาติพันธุ์ เพศ ภาษา ศาสนา และในระดับมหภาค เช่น สภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ชุมชนหรือท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ วัฒนธรรมที่แตกต่างของแต่ละกลุ่มชน และภูมิปัญญาที่เจริญงอกงามในแต่ละท้องถิ่น

1. แนวความคิดเรื่องสังคมพหุวัฒนธรรม ขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ หรือที่เรียกกันย่อๆ ว่า ยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO) มีการระบุถึงสิทธิในการ ให้การศึกษาแก่คนทุกชนชั้นเพื่อจุดมุ่งหมายใน การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันและเรียนรู้ใน การอยู่ร่วมกัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของ ประชาคมอาเซียน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบ ไปด้วย 10 ประเทศสมาชิก ซึ่งแต่ละประเทศมีความ แตกต่างกันในเรื่องชาติพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ส่วนหนึ่ง เป็นเพราะว่าประเทศสมาชิกอาเซียนไม่ได้สร้างความ ร่วมมือระหว่างกันบนพื้นฐานของค่านิยมและความเชื่อ ที่เหมือนกัน โดยเห็นได้จากรูปแบบการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ต่างกันไป ดังนั้น อาเซียนก่อตั้งขึ้นบนพื้นฐานของการปฏิเธรระบบ ความเชื่อจากภายนอกภูมิภาคร่วมกัน แต่ไม่ใช่ก่อตั้ง จากการที่ประเทศสมาชิกมีวัฒนธรรมและค่านิยมที่ สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Breslin 2007, 42)

2. ความรู้ และความตระหนักรู้เกี่ยวกับ อาเซียน แนวความคิดเรื่องความตระหนักรู้เกี่ยวกับ อาเซียนปรากฏในแนวความคิดการจัดการความ

หลากหลายทางวัฒนธรรมในกฎบัตรอาเซียน (Charter of the Association of Southeast Asian Nations) และ แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรม อาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) ภายใต้กรอบเนื้อหาของแผนงานการจัดตั้งประชาคม สังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ดังนี้ คือ (Declaration on ASEAN Unity in Cultural Diversity 2011)

2.1 ส่งเสริมการตระหนักรู้ทางด้าน วัฒนธรรม ชาติสมาชิกส่งเสริม Think ASEAN เป็น กรอบแนวคิดเพื่อทำให้เกิดนโยบาย กิจกรรม หรือ แผนงานใดๆ ที่จะก่อให้เกิดการส่งเสริมยุทธศาสตร์ ในประเด็นทางวัฒนธรรม

2.2 ส่งเสริม ปกป้อง และประยุกต์ใช้ ความหลากหลายของความแตกต่างทางวัฒนธรรม ในอาเซียน โดยการเคารพและสร้างสำนึกในความ หลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ส่งเสริมกิจกรรมและอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม

3. นโยบายการสนับสนุนในสถาบันการศึกษา (สถาบันต้นแบบ Good Practice) กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานด้านต่างประเทศ เจริญ โดยเน้นการกระชับความสัมพันธ์และการขยาย ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศ ในภูมิภาคเอเชีย ภายใต้กรอบความร่วมมือด้าน การศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญ ในการขับเคลื่อนความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ ไทยและภูมิภาค สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน (Spirit of ASEAN) ตามโครงการพัฒนาประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาค (Education Hub) แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 เพื่อผลักดัน การดำเนินการด้านการศึกษาของประเทศไทย

ให้สอดคล้องต่อการเป็นประชาคมอาเซียน และพัฒนาเยาวชนไทยให้มีสมรรถนะที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในประชาคมอาเซียนโดยคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาให้มีความพร้อมและศักยภาพ ในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเป็นศูนย์การเรียนรู้อาเซียนจำนวน 68 โรงเรียนแบ่งเป็นโรงเรียน 3 รูปแบบ คือ 1) โรงเรียน Sister School จำนวน 30 โรงเรียน 2) โรงเรียน Buffer School จำนวน 24 โรงเรียน 3) ASEAN Focus School จำนวน 14 โรงเรียนทั้งนี้มีโรงเรียนที่เป็นเครือข่าย มากกว่า 500 โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวขณะนี้นักกำลังดำเนินการพัฒนาโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียนและจัดกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อให้วัตถุประสงค์ดังกล่าวประสบความสำเร็จ กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน (Spirit of ASEAN) จากแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 (แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะที่ 2 พ.ศ. 2553)

4. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยในการประยุกต์นโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายและการบริหารจัดการสถานศึกษา การดำเนินนโยบายประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักๆ ที่สำคัญอันได้แก่ การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การติดตามและประเมินผล ซึ่งทั้งสามขั้นตอนนั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยสำคัญหลายประการที่เป็นกุญแจช่วยสนับสนุนให้การดำเนินนโยบายประสบความสำเร็จ Luther Gulick และ Lyndall Urwick (1937 อ้างถึงใน Chanchari Katemaro 2013, 71-72) ได้สร้างตัวแบบในการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายเรียกว่า “POSDCoRB” ซึ่งต่อมากลายเป็นแนวทางการจัดการองค์การ Raihani (2011, 14 - 15) ทำวิจัยเกี่ยวกับ

การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมให้กับประชาชนทั้งในทางนโยบาย และทางปฏิบัติ จากผลการศึกษา ทำให้เห็นว่านโยบายที่คลุมเครือของการศึกษาด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้สร้างความไม่แน่นอนและไม่สอดคล้องในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนซึ่งมีผลต่อการพัฒนาและดำเนินการสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของการศึกษาในประเทศ อีกทั้งยังมีครูอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อนของอินโดนีเซีย Tortrakul Boonploog et al. (2013?) ทำการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและผู้บริหารสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ในโรงเรียนบ้านเวียงพาน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยให้ทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมกับการเป็นเจ้าของโรงเรียนและได้ระดมวิสัยทัศน์ร่วมระหว่างครูและผู้บริหารไว้ในแผนปฏิบัติการโรงเรียนโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาพม่า โดยผ่านหลักสูตรสถานศึกษา นอกจากการเน้นในเรื่องทักษะทางภาษาแล้ว โรงเรียนยังเน้นการใช้ ICT เพื่อเป็นเทคโนโลยีในการสื่อสารติดต่อกับเครือข่ายในกลุ่มประชาคมอาเซียน เฉลียว ถิ่นเอก (Chaleaw Thuenphao 2011) ศึกษาการดำเนินการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนเครือข่ายศูนย์อาเซียนศึกษา และได้เปรียบเทียบการดำเนินงานเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนเครือข่ายศูนย์อาเซียนศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1 พบว่า ขนาดของสถานศึกษาเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน และมีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ทั้งนี้ โรงเรียน

ขนาดใหญ่มีโครงสร้างซับซ้อนกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ซึ่งโครงสร้างและปริมาณงานที่ต่างกัน นี้จะมีผลต่อการดำเนินงานต่างกันไป ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร การนิเทศ และพัฒนาบุคลากร สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้คุณภาพของโรงเรียนแตกต่างกันไป สอดคล้องกับนฤมล มุลา (Naruemon Mula 2009, 27) ซึ่งกล่าวว่า การบริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีความยุ่งยากซับซ้อน เพราะมีจำนวนนักเรียน และบุคลากร มาก แต่โรงเรียนขนาดใหญ่มีทรัพยากร มีบุคลากร งบประมาณมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ถึงแม้ว่าการจัดโครงสร้างไว้หรือขอขยายการบริหารของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะกำหนดไว้อย่างชัดเจน

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับครูผู้สอน และการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนเป็นหนึ่งบุคลากร ในสถานศึกษาที่เป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้วัตถุประสงค์ ของการจัดการเรียนการสอน และนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ เพราะเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด โดยเฉพาะการศึกษาพหุวัฒนธรรม ที่เป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดการยอมรับ และทำความเข้าใจกับความหลากหลาย ทศนคติของครูผู้สอนนั้น เป็นหนึ่งในรูปแบบที่ส่งผลต่อทัศนคติ และพฤติกรรม ที่แสดงออกของนักเรียน หรือผู้เรียนได้ Smith (2013, 33-39) ได้เขียนรายงานวิจัยเรื่อง Accomplishing the goals of multicultural education กล่าวถึง การจัด การเรียนการสอนเชิงบูรณาการแบบพหุวัฒนธรรม สำหรับครูผู้สอนในชั้นเรียน และผู้ที่ต้องการจะเป็นครู โอบาส กาไศยาภรณ์ (Opas Kaosaiyaphorn 2011, 215-216) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายสังคม เสมือนจริงสำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเพื่อการสร้าง

ความรู้ และความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรม สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหารและอาจารย์ ที่สอนในระดับอุดมศึกษา และนิสิตนักศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษา พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบเครือข่าย สังคมเชิงเสมือนสำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเพื่อ การสร้างความรู้ และความตระหนักในคุณค่าทาง วัฒนธรรมสำหรับนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จิตินดี อาพัทธนันท์ (Thitimdee Apaththanant 2014, 124-127) ศึกษาวิจัยเชิงเอกสารเกี่ยวกับเนื้อหา ความเป็นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนไทย พบว่า แบบเรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีการนำเสนอเรื่องความหลากหลายทาง วัฒนธรรมมากกว่าแบบเรียนในยุคอดีต ทั้งแบบเรียน ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และ แบบเรียนที่ผลิตในปี พ.ศ. 2520-2521 โดยนำเสนอใน รูปของความหลากหลายทางศาสนา ความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น

4.3 แนวคิดเกี่ยวกับผู้เรียน และการมีส่วนร่วมในการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็น อีกกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่งในการสร้าง ความเข้าใจ และส่งเสริมพหุวัฒนธรรมภายในสถาน ศึกษา เพราะนักเรียนเป็นผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักใน วัตถุประสงค์เรื่องการสร้างการยอมรับความหลากหลาย ในสถานศึกษา

4.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ชุมชนนับว่าเป็นองค์ประกอบอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญ ของการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ที่ส่งผ่านไปยังบุคลากรภายในโรงเรียน และนักเรียน จะเห็นผลลัพธ์อย่างชัดเจนจากการดำเนินวิถีชีวิต ภายในชุมชน และสังคมส่วนรวม

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก/ประชากรศึกษาในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในโครงการ Spirit of ASEAN ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ประเภทคือ Sister School¹ และ Buffer School² ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กลุ่มประชากรเป้าหมายในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 76 คน 2) ครูอาจารย์ และเจ้าหน้าที่ศูนย์อาเซียนในสถานศึกษา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 205 คน 3) นักเรียนโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในโครงการ Spirit of ASEAN ทั้ง 5 ภาค ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงด้วย จำนวน 618 คน 4) ผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 260 คน การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การประชุมกลุ่ม (Focus group discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยก่อนการเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองเก็บข้อมูล (Pilot test) ก่อนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เริ่มจากการค้นคว้าหนังสือ/ตำรา/วารสาร/ผลงานวิจัย/สิ่งพิมพ์ทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง/ข้อมูลในอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาประมวลกลั่นกรองเรียบเรียงข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์สร้างแบบสอบถามใช้วิเคราะห์แบบแจกแจง กำหนดสเกลแบบสอบถามสเกลที่เลือกใช้จะใช้ Likert (Summate rating scale)

จำแนกเป็น 5 ระดับ ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์จะวิเคราะห์โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS

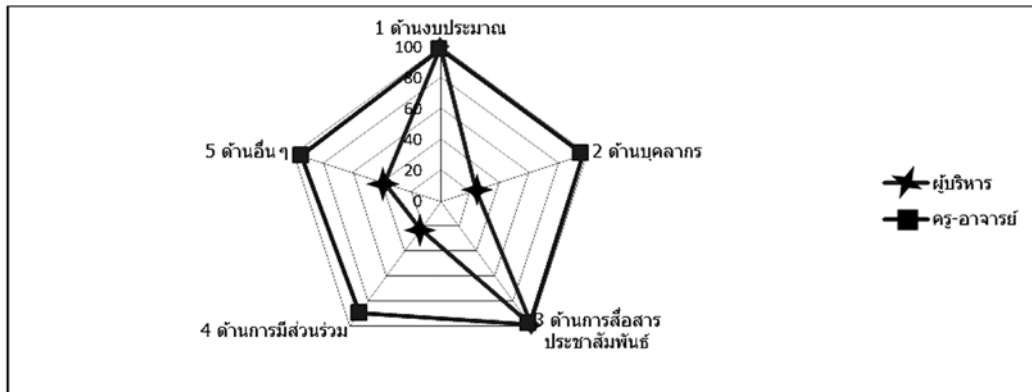
ผลการศึกษา

1. การนำนโยบายไปประยุกต์ใช้ของโรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ Spirit of ASEAN จากผลการศึกษาทั้งในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ พบว่าผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง-ชุมชน ในโครงการ Spirit of ASEAN ทั้งโรงเรียน Sister School มัธยม Sister School ประถม Buffer School มัธยม และ Buffer School ประถม มีความรู้ ความตระหนัก และความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและนโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโรงเรียน ในส่วนผู้บริหารพบว่าให้ความสำคัญกับการนำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมากำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน รวมถึงเรื่องการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังเห็นความสำคัญของการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง และความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยรอบโรงเรียน ส่วนครู-อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง-ชุมชน พบว่ามีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะการยอมรับ และเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

¹Sister School หมายถึง โรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN ที่จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และมีศูนย์อาเซียนศึกษา เน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ และภาษาอาเซียนอีก 1 ภาษา (ภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน 9 ประเทศ คือ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน ลาว พม่า กัมพูชา และมาเลเซีย) พร้อมทั้งส่งเสริมพหุวัฒนธรรม

²Buffer School หมายถึง โรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN ที่จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และมีศูนย์อาเซียนศึกษา เน้นการเรียนการสอนภาษาอาเซียน 1 ภาษา (ภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีชายแดนติดกับที่ตั้งของโรงเรียน เช่น ลาว พม่า กัมพูชา และบาฮามาสมาเลเซีย) และการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร และสารสนเทศ พร้อมทั้งส่งเสริมพหุวัฒนธรรม

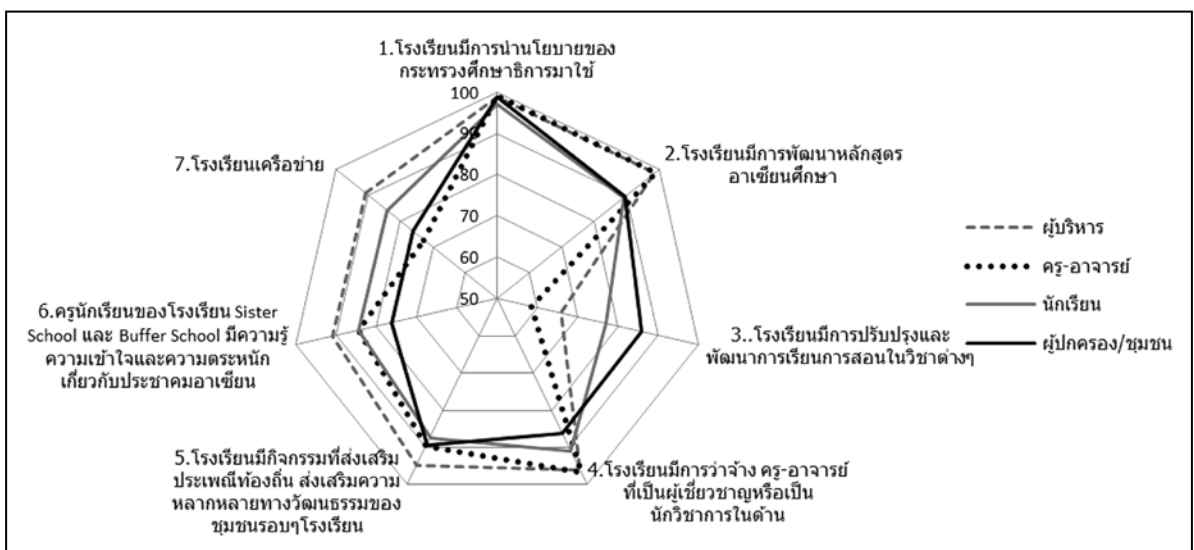
ภาพที่ 1 ปัญหาผู้บริหารและครู-อาจารย์ในการดำเนินนโยบายเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน

จากภาพที่ 1 ปัญหาผู้บริหารและครู-อาจารย์ ในการดำเนินนโยบายเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องเผชิญกับอุปสรรคและปัญหา คือ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร โดยเฉพาะการจัดจ้างบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามแผนนโยบายเพื่อส่งเสริมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการขยายผลในเรื่องของความรู้ความ

เข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนทางด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณและการมีส่วนร่วมในเรื่องของการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่วนปัญหาและอุปสรรคของครู-อาจารย์ ที่เห็นได้ชัด คือ เรื่องของงบประมาณ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นผลที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องของงบประมาณทำให้ขาดการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 2 การดำเนินนโยบายเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง/ชุมชน

จากภาพที่ 2 การดำเนินนโยบายเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง/ชุมชน พบว่า ทั้งผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครองชุมชน ให้ความสำคัญในด้านของการนำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมาใช้ มีการพัฒนาหลักสูตร มีการว่าจ้างครู-อาจารย์ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการด้านอาเซียน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม ครูนักเรียน ทั้งโรงเรียน Sister School และ Buffer School มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ในส่วนของการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนในวิชาต่างๆ พบว่ายังต้องปรับปรุง

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN โรงเรียน Sister School จากสภาพภูมิศาสตร์ของโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนในเมืองทำให้ความหลากหลายในโรงเรียนมีไม่มากนัก ระดับอนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษากระบวนการรับนักเรียนของโรงเรียนขนาดใหญ่มักใช้ระบบจับสลากและเริ่มมีการสัมภาษณ์ในระดับประถมศึกษา โดยภาพรวมยังไม่พบความหลากหลายทางวัฒนธรรมในโรงเรียนมากนัก ส่วน Buffer School จากสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์มักอยู่ห่างไกล พื้นที่ลำบาก คนมักไม่เดินทางมาการเป็นโรงเรียนริมชายแดนไทยและประเทศเพื่อนบ้านทำให้มีนักเรียนต่างชาติเข้ามาเรียนบ้าง บางโรงเรียนในบางพื้นที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อาศัยอยู่ ทำให้โรงเรียน มักมีโครงสร้างของนักเรียนที่มีความหลากหลายในแง่ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่าต่างชาติ

ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้นโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN หลักสูตรอาเซียน การนำหลักสูตร ASEAN Curriculum Sourcebook ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอาเซียนเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียนก็ทำให้เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้รับการพูดถึงมากขึ้น การบูรณาการความรู้ ASEAN Curriculum Sourcebook มักนำโดยกลุ่มสาระสังคมศึกษา ในโรงเรียนขนาดใหญ่การขับเคลื่อนต้องใช้ศักยภาพพอสมควร แม้ว่าจะมีการทำหลักสูตรแต่การนำไปใช้ในทางปฏิบัติจะค่อนข้างลำบาก หัวหน้ากลุ่มสาระบางคนไม่มีอำนาจสั่งการหรือตรวจสอบกลุ่มสาระอื่นๆ ได้ การเรียนภาษาอังกฤษและภาษาในอาเซียน คณะผู้วิจัยพบว่า การที่นักเรียนเรียนภาษาต่างประเทศจะเป็นการช่วยทำให้นักเรียนเปิดรับวัฒนธรรมต่างๆ ได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มองว่า การเรียนรู้ภาษาอื่นเป็นเรื่องดีและสำคัญเพราะจำเป็นที่จะต้องสื่อสารร่วมกันระหว่างคนต่างวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เครือข่ายกับโรงเรียนในอาเซียน ในบางโรงเรียนมีการทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding: MOU) ระหว่างโรงเรียนในไทยและโรงเรียนในอาเซียน ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้มากขึ้น ทุกโรงเรียนมองว่าถ้ามีโอกาสในการทำบันทึกความเข้าใจกับโรงเรียนในอาเซียน ศูนย์อาเซียนทุกโรงเรียนยังคงศูนย์อาเซียนของตนไว้ แต่ขนาดของศูนย์จะมีขนาดเล็กหรือใหญ่แตกต่างกันออกไป การจัดสรรงบประมาณเพื่อให้มีการจ้างเจ้าหน้าที่ศูนย์ซึ่งเจ้าหน้าที่ศูนย์ในยุคแรกๆของทุกโรงเรียนมีศักยภาพมากเพราะได้รับการอบรมและพัฒนาจาก สพฐ. ทั้งนวัตกรรม การขยายเครือข่าย แต่การจ้างบุคลากร

ศูนย์ที่เป็นผู้ประสานงานมาจากบุคคลภายนอกและปัญหาในเรื่องงบประมาณทำให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์มีการเปลี่ยนคนบ่อยหรืออาจจะไม่มีเลยในบางโรงเรียน ทำให้ไม่เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้นโยบายของโรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN

2.1 ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลในการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม เมื่อมีการปรับทัศนคติแล้วก็จะมีการแสดงออกมาในเรื่องของพฤติกรรม การปรับตัวของนักเรียนก็เป็นการสะท้อนถึงพฤติกรรมเช่นเดียวกัน

2.2 ปัจจัยเฉพาะด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย

2.2.1 ปัจจัยด้านการบริหารสถานศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ผู้อำนวยการมีภาวะความเป็นผู้นำสูง นโยบายในการประยุกต์การส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมก็จะประสบความสำเร็จ โรงเรียนเหล่านี้ผู้อำนวยการจะมีส่วนในการกำหนดนโยบายหรือมีความคิดริเริ่มในการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ให้นักเรียนในโรงเรียนมีศักยภาพมากที่สุด ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ในการวางแผนที่จะช่วยในการส่งเสริมให้โรงเรียนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม พยายามสร้างบรรยากาศของความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน สนับสนุนให้มีการปรับปรุงหลักสูตรและการสอน รวมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนทุกกลุ่มพัฒนาตามศักยภาพของตนเอง เพื่อส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการยอมรับ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และโครงสร้างทางบุคลากร ผู้บริหารต้องพร้อมวางกลยุทธ์ใหม่ๆ ในการผสมผสานระหว่างครูใหม่กับครูเก่า จำเป็นต้องวางกรอบนโยบายใหม่ๆ ให้เห็นเป็นประโยชน์ เห็นความจำเป็นการตระหนักรู้ในเรื่องวัฒนธรรม ผู้อำนวยการที่จะทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้นโยบายส่งเสริมความหลากหลาย

ทางวัฒนธรรมจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นผู้นำ มีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร ซึ่งหลักนี้จะช่วยในการส่งเสริมการดำเนินงานในเรื่องของความเสมอภาคและการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน

2.2.2 ปัจจัยด้านการเรียนการสอนครู-อาจารย์ที่ดีจะต้องฝึกฝนหาความรู้อยู่เสมอ การเข้าร่วมอบรมในโครงการต่างๆ ที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของครู จะช่วยทำให้ครูมีวิสัยทัศน์และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ ครู-อาจารย์ส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องของอาเซียน แต่จากผลการวิจัยพบว่าถ้าในชั้นตระหนักรู้นั้นมีความแตกต่างกันออกไปในส่วนของ การบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับเชื้อชาติ วัฒนธรรมในวิชาต่างๆ ซึ่งการบูรณาการดังกล่าวปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมความหลากหลายคือ ครูผู้สอนสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ทำให้นักเรียนเริ่มเปิดรับกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมมากขึ้นและมองว่าความแตกต่างกัน ด้านของการเคารพและอยู่ร่วมกัน พบว่าครู-อาจารย์ให้ความสำคัญในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนค่อนข้างสูง โดยให้ความสำคัญกับหน้าที่ของโรงเรียน ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน โดยการสร้างความรู้สึกร่วมกันของทั้งผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน และชุมชนให้มีความเคารพและอยู่ร่วมกันกับคนที่มาจากเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากคนไทย ดังนั้นทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือกัน ผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าครู-อาจารย์มีความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่เอื้อต่อการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือ ครู-อาจารย์ให้ความสำคัญเรื่องของประวัติศาสตร์ชุมชน อันประกอบด้วยความหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณีเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากในฐานะครู-อาจารย์ซึ่งต้องถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน

2.2.3 ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้เรียน การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนทำให้เกิดความสามารถในการแก้ปัญหาและการใช้ทักษะชีวิต การจัดกิจกรรมประจำวันที่นอกเหนือไปจากการเรียนการสอน การเรียนรู้ในเรื่องของวิชาต่างๆ พบว่ากลุ่มของนักเรียนมีความสนใจในเรื่องของอาเซียนและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน ด้านที่เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสา เรื่องของประเทศเพื่อนบ้าน เรื่องของความรู้ทั่วไป เรื่องของข้อตกลงร่วมกันในการเป็น “เป็นประชาคมอาเซียน” เรื่องของศาสนาในอาเซียนที่คนส่วนใหญ่นับถือ เรื่องภูมิศาสตร์และเรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านของการเคารพและอยู่ร่วมกัน พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนค่อนข้างสูง นักเรียนให้ความสำคัญค่อนข้างสูงในเรื่องของการใฝ่เรียนรู้ ชอบเข้าร่วมงานประเพณีกับคนต่างชาตินในอาเซียนที่แตกต่างกับเรา นักเรียนเชื่อมั่นว่าหน้าที่ของโรงเรียน/ชุมชนในการเตรียมความพร้อมประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน คือการสร้างความรู้สึกร่วมของคนในโรงเรียน/ชุมชนให้เคารพและอยู่ร่วมกันกับคนที่มาจากเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และอื่นๆ จากการศึกษาด้านของปัจเจกชนทั้งด้านความรู้ตระหนักรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบการสื่อสารในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญในเรื่องของการอยู่ร่วมกัน การเข้าร่วมประเพณีกับคนต่างถิ่นต่างวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแตกต่างไปจากตนเอง

2.2.4 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ทักษะของผู้ปกครอง/ชุมชน เห็นว่าการสอดแทรกเรื่องวัฒนธรรมเข้าไปสู่การเรียนรู้ในวิชาเรียนของเด็กนั้นเป็นเรื่องที่สมควรเป็นอย่างยิ่ง เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เด็กเกิดความอ่อนโยนทางจิตใจ และมิผลทำให้เขามีพฤติกรรมที่ไม่ก้าวร้าว โรงเรียนขนาด

เล็กมีปัจจัยเรื่องการสนับสนุนน้อย ผู้ปกครองมีส่วนช่วยในการสนับสนุน ซึ่งตรงนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้ปกครองด้วยว่าจะสนับสนุนหรือให้โอกาสเขามากแค่ไหน นอกจากนี้ผู้ปกครองต้องให้อิสรภาพทางความคิดแก่เด็ก ผู้ปกครองควรต้องเข้าใจกับการเรียนการสอนในสมัยปัจจุบันที่ข้อมูลสารสนเทศสามารถหาได้จากอินเทอร์เน็ต ในขณะที่การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนก็ช่วยให้ทั้งนักเรียนและคนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างนักเรียนกับชุมชน รวมถึงโรงเรียนกับหน่วยงานราชการต่างๆ ตั้งแต่เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลและจังหวัด ซึ่งทำให้องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมในพื้นที่เข้มแข็งมากขึ้น โดยเฉพาะกับประเด็นความรู้เกี่ยวกับอาเซียน โรงเรียนมีผลอย่างมากต่อการเผยแพร่ความรู้เหล่านี้ไปยังชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดความตระหนักในการเป็นพลเมืองอาเซียนอีกด้วย

สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการประยุกต์นโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีสองส่วน คือในด้านปัจเจกบุคคล อันประกอบด้วย ความรู้และความตระหนักรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง-ชุมชน มีองค์ประกอบทางด้านปัจเจกบุคคลทั้ง 3 ส่วนอยู่ในระดับที่ดี โดยเฉพาะในด้านของทักษะและการแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งนั่นแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกถึงการยอมรับและเข้าใจกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และพร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันภายใต้ประชาคมอาเซียน ในด้านของความรู้ นั้น โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับอาเซียน อาจจะยังอยู่ในขั้นพื้นฐาน และเป็นความรู้ที่ต้องได้รับการพัฒนาต่อไป โดยเฉพาะในกลุ่มของนักเรียนที่จำเป็นต้องมีการก้าวไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคต คณะผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN

มีระบบการจัดการที่ค่อนข้างดี โดยเฉพาะในด้านของนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักเรียนในการร่วมกันประยุกต์ใช้นโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม สถานศึกษาเองไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้เพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องได้รับการส่งเสริมและดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันของลักษณะเฉพาะของแต่ละโรงเรียน บริบทของโรงเรียน ประวัติศาสตร์ และสภาพชุมชนโดยรอบ อย่างไรก็ตาม มีตัวแปรสำคัญอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดรูปแบบการบริหารหรือการประยุกต์ใช้นโยบายที่แตกต่างกันออกไป ในรายละเอียดปลีกย่อยในแต่ละโรงเรียน ซึ่งสามารถสรุปมาได้ดังนี้ 1) ที่ตั้ง - โรงเรียน Sister School เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองของจังหวัด ในขณะที่ Buffer School เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ตามอำเภอชายขอบติดกับพรมแดนประเทศเพื่อนบ้าน 2) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม - โรงเรียน Sister School ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่อยู่รอบๆ บริเวณโรงเรียนจะเป็นกลุ่มชนจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาอาศัยหรือมาทำงานอยู่ในประเทศไทย ในขณะที่โรงเรียน Buffer School สามารถจำแนกได้เป็นสองกลุ่มคือกลุ่มแรก มีนักเรียนที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านมาเรียน กับกลุ่มที่สองเป็นนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

3) ความแตกต่างทางชนชั้น - โรงเรียน Sister School รูปแบบของสังคมเมืองทำให้มีความแตกต่างของชนชั้นของชุมชนหรือผู้ปกครองมากกว่าโรงเรียน Buffer School 4) อาชีพที่แตกต่างกัน - โรงเรียน Sister School รูปแบบของสังคมเมืองทำให้มีความหลากหลายของอาชีพของคนชุมชนหรือผู้ปกครองมากกว่าโรงเรียน Buffer School 5) พื้นฐานของโรงเรียน - นอกจากระดับชั้นของการให้การศึกษาที่แตกต่างกันระหว่างโรงเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และโรงเรียนขยายโอกาสแล้ว ขนาดของโรงเรียนที่มีตั้งแต่ระดับเล็ก กลาง ใหญ่ และใหญ่พิเศษ ก็ทำให้เกิดความแตกต่าง 6) ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ - โรงเรียน Sister School ซึ่งเป็นโรงเรียนในเมืองและเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนย่อมเข้าถึงได้ง่ายกว่าโรงเรียน Buffer School 7) ความเข้มแข็งของชุมชน - การที่โรงเรียน Sister School ตั้งอยู่ในเขตเมืองรูปแบบการสนับสนุนของชุมชนต่อโรงเรียนเป็นรูปแบบที่แตกต่างจาก Buffer School การส่งเสริมของชุมชนจะอยู่ในรูปของสมาคมศิษย์เก่าหรือสมาคมผู้ปกครอง ในขณะที่โรงเรียน Buffer School ด้วยความที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีขนาดเล็กทำให้ความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นไปอย่างใกล้ชิดมากกว่า

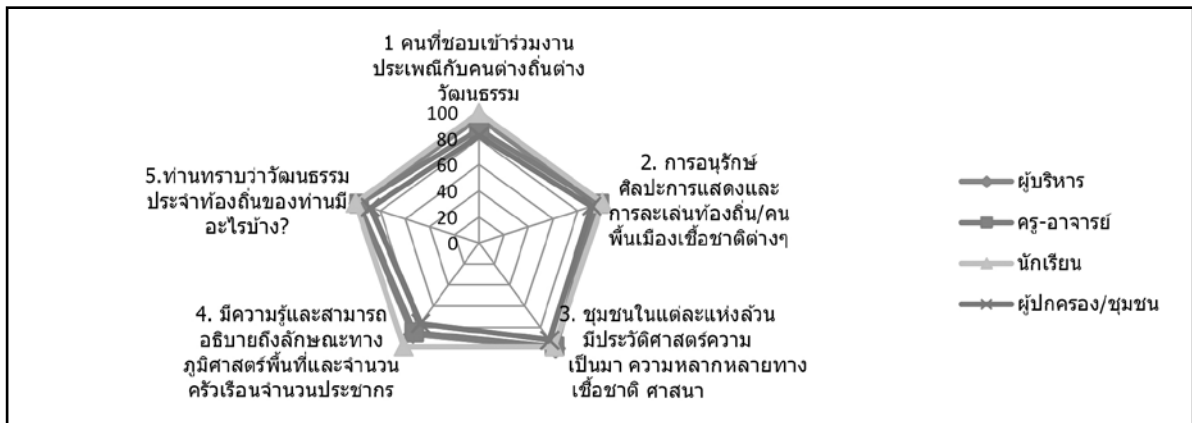
ภาพที่ 3 ความเคารพการอยู่ร่วมกัน มุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ นักเรียนและผู้ปกครอง/ผู้ปกครอง/และชุมชน

จากภาพที่ 3 ความเคารพการอยู่ร่วมกัน มุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง/ชุมชน พบว่าทั้งผู้บริหารและครู-อาจารย์ให้ความสำคัญทุกด้าน ทั้งเรื่องหน้าที่ของ โรงเรียนหรือชุมชนในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่

ประชาคมอาเซียน เรื่องนิสัยชอบใฝ่เรียนรู้ในเรื่อง งานประเพณีและเรื่องของวัฒนธรรมไทย ด้านนักเรียน และผู้ปกครองยังอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำใน ทุกด้านที่กล่าวข้างต้น

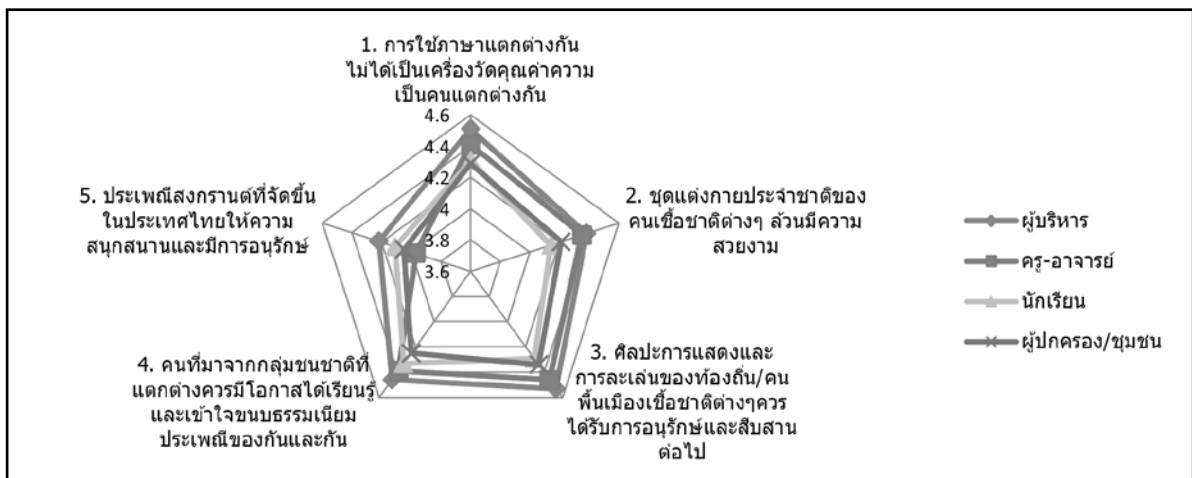
ภาพที่ 4 ด้านการสื่อสารด้านสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง/ชุมชน

จากภาพที่ 4 ด้านการสื่อสารด้านสังคม ของ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ นักเรียน และ ผู้ปกครอง/ชุมชน พบว่าทั้ง ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง/ชุมชน ให้ความสนใจในเรื่อง ของการร่วมงานอนุรักษ์ประเพณีร่วมกับคนต่างถิ่น

การอนุรักษ์ศิลปะการแสดงท้องถิ่น ให้ความสำคัญใน เรื่องของประวัติศาสตร์ความเป็นมาในเรื่องของความ หลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา มีความรู้สามารถ อธิบายลักษณะทางภูมิศาสตร์ จำนวนครัวเรือน จำนวน ประชากร และทราบดีถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่นตน

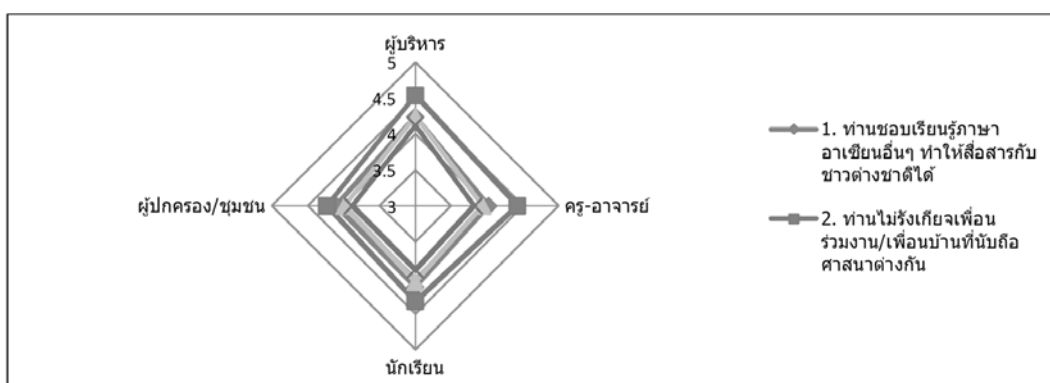
ภาพที่ 5 ด้านทัศนคติและค่านิยมด้านพหุวัฒนธรรมของครู-อาจารย์

จากภาพที่ 5 ด้านทัศนคติและค่านิยม ด้านพหุวัฒนธรรมของครู-อาจารย์ พบว่าผู้บริหารและครู-อาจารย์มีความเชื่อว่าเรื่องของการใช้ภาษาที่แตกต่างกันไม่ได้เป็นเครื่องวัดคุณค่าความเป็นคนที่แตกต่างกัน เรื่องของชุดแต่งกายประจำชาติต่างๆ ล้วนมีความสวยงาม เรื่องของศิลปะการแสดงและการละเล่นของคนท้องถิ่น คนพื้นเมืองควรได้รับการอนุรักษ์ และเรื่องของคนที่มาจากกลุ่มชนชาติที่แตกต่างกันควรมีโอกาสได้เรียนรู้และเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีของกันและกัน ด้านของนักเรียนและผู้ปกครอง/ชุมชน ให้ความสำคัญกับทุกด้านค่อนข้างน้อย ดังนั้นด้านของผู้บริหารและครู-อาจารย์ควรให้ความสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราว

การอนุรักษ์ และเรื่องของคนที่มาจากกลุ่มชนชาติที่แตกต่างกันควรมีโอกาสได้เรียนรู้และเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีของกันและกัน ด้านของนักเรียนและผู้ปกครอง/ชุมชน ให้ความสำคัญกับทุกด้านค่อนข้างน้อย ดังนั้นด้านของผู้บริหารและครู-อาจารย์ควรให้ความสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราว

ภาพที่ 6 ด้านพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียนและผู้ปกครอง/ชุมชน

จากภาพที่ 6 ด้านพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียนและผู้ปกครอง/ชุมชน พบว่าค่าเฉลี่ยของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และนักเรียนมีการให้เกียรติในเรื่องของการร่วมงานของเพื่อนบ้านที่นับถือศาสนาต่างกันค่อนข้างมาก ส่วนในเรื่องของการเรียนรู้ภาษาอาเซียนอื่นๆ การเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนากับศาสนาอื่นๆ เมื่อมีโอกาส และเรื่องของการดูรายการทีวีหรือละครทีวีของประเทศอาเซียน พบว่าทั้งผู้บริหาร ครู-อาจารย์ นักเรียนและผู้ปกครอง/ชุมชนให้ความสำคัญค่อนข้างน้อย

วัฒนธรรมในสถานศึกษาประสบปัญหาซึ่งหากแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จะทำให้นโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ทางผู้วิจัยได้สรุปออกมาได้ 5 ประเด็นดังนี้คือ

1) ด้านนโยบาย ผลการศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN พบว่าจุดมุ่งหมายของโครงการคือ การสร้างความพร้อมให้นักเรียนเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เสี่ยงสะท้อนจากผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์อาเซียนมองว่า ในทัศนะของผู้บริหารต้องการการส่งเสริมอย่างแท้จริง ในส่วนของการดำเนินงานสร้างสถานศึกษาให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมนโยบายในการจัดการศึกษาต้องให้ชัดเจน เพื่อจะให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการวิจัยพบว่า มีปัจจัยบางประการที่ทำให้การดำเนินงานในการส่งเสริมการประยุกต์เรื่องความหลากหลายทาง

2) ด้านงบประมาณ ผลการศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องงบประมาณซึ่งกระทบกระเทือนโดยตรงกับการจ้างครูอัตราจ้างทำให้โรงเรียนต้องหางบประมาณมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างครู ซึ่งค่าจ้างของครูต่างชาติที่มาสอนภาษาอาเซียน ครูที่รับผิดชอบดูแลศูนย์ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและภาษาต่างประเทศก็จำเป็นต้องสอนควบคู่ไปกับงานอื่นๆ การขยายเครือข่ายก็ต้องใช้เวลาราชการไปทำ การมีเจ้าหน้าที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของครูในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในเรื่องของการเตรียมสื่ออุปกรณ์หลายๆ อย่าง การจัดการศึกษาเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องงบประมาณ ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งลงความเห็นเห็นว่า “คุณภาพทางการศึกษาก็คงจะไม่แน่นอนผันผวนตามตัวแปรของงบประมาณที่ได้รับ”

3) ด้านหลักสูตร ผลการศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN พบว่าแม้จะมี ASEAN Curriculum Sourcebook ออกมาและทาง สพฐ. ก็ได้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการนำคู่มือนี้ไปประยุกต์ใช้ให้มากที่สุด แต่ในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมองว่า ถ้าอยากให้การเรียนรู้อยู่ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ที่ออกแบบมาจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดการปฏิบัติได้ตรงเป้าหมาย ในด้านหลักสูตรพบว่า ครูทั้งหมดยึดหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการในการสอน มีการสอดแทรก ASEAN Curriculum Sourcebook เข้าไปบ้าง แต่ยังไม่เพียงพอ เพราะหลักสูตรแกนกลางให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางเชื้อชาติวัฒนธรรมของผู้เรียนค่อนข้างน้อย

4) ด้านการเรียนการสอน เรื่องของภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารที่ควรจะมีการหาแนวทางที่จะเลือกใช้ภาษาในการสื่อสารที่แนวทางกลางโดยที่ไม่ต้องยึดโยงกับภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นๆ ที่เด็กอาจจะไม่ได้ใช้ แล้วหันมามองในรูปของการใช้ภาษาถิ่นเป็นสื่อในการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนมากขึ้นและยังทำให้เด็กเกิดความรู้สึกภูมิใจในภาษาถิ่นที่เขาใช้อยู่ว่ามีความสำคัญและเขาได้ใช้ประโยชน์จริงในภาษานั้นๆ ซึ่งควรมีการส่งเสริมเห็นได้จากปัจจุบัน ยูเนสโกได้รณรงค์ให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาถิ่นของแต่ละชุมชนควบคู่กับภาษาราชการ ดังนั้นการใช้ภาษาถิ่นเข้ามาในการเรียนการสอน หลายๆ คนมองว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยในเรื่องการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

5) ด้านบุคลากร การขาดความต่อเนื่องในที่นี้ทั้งครูผู้ปฏิบัติการและผู้บริหารมีการสับเปลี่ยนกันตลอดเวลา ผู้บริหารอยู่ในวาระ 3-4 ปี ครูผู้ช่วย 2-3 ปี ก็ย้ายโรงเรียน ซึ่งครูกำลังเก็บสะสมประสบการณ์ได้ก็ก็ต้องย้ายโรงเรียนอีกแล้ว ถือเป็นเรื่องลำบากในการจัดการ ถ้าบุคลากรเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาคุณภาพที่ลงที่ตัวนักเรียนจะไม่ได้ เพราะคนที่เข้ามาใหม่ ก็ต้องเรียนรู้ใหม่ ศึกษาข้อมูลใหม่หมด ขณะที่เปรียบเทียบกับครูที่อยู่กับมานานแล้ว

จากรูปแบบของโครงสร้างและรูปแบบของโรงเรียนที่แตกต่างกันทำให้ผู้วิจัยพยายามหาจุดอ่อนและจุดแข็งของโรงเรียนในแต่ละแบบเพื่อที่บุคคลที่เกี่ยวข้องจะได้ปรับใช้นโยบายให้สอดคล้องกับจุดอ่อนและจุดแข็งของโรงเรียนแต่ละแบบให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การพัฒนาโรงเรียนในเมือง (Urban model) เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมโรงเรียนประเภทนี้มีความหลากหลายในมิติทางสังคม

ของคนกลุ่มต่างๆ แม้ว่าคนแต่ละกลุ่มอาจจะไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กันมากนัก แต่อย่างน้อยโดยภาพรวมของสังคมเมืองก็จะเห็นภาพของคนที่หลากหลายทั้งในแง่ของโครงสร้างประชากร อาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา จากการเป็นสังคมเมืองทำให้ไม่ประสบปัญหาในเรื่องของบุคลากรหรืองบประมาณ การเข้าถึงสื่อค่อนข้างสูง มีความสะดวกด้านเทคโนโลยีสารสนเทศครบครัน แต่จุดอ่อนของโรงเรียนประเภทนี้คือ มีปัญหาในเรื่องของความไม่เท่าเทียมกันมาก นักเรียนขาดทักษะการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรม ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในโรงเรียนน้อย จากการเป็นโรงเรียนในเมืองซึ่งภาพรวมบริบททางด้านวัฒนธรรมถูกละเลยกลายเป็นมิติทางด้านเศรษฐกิจที่มีความสำคัญ การส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในหลักสูตรของโรงเรียนแบบนี้อาจจะต้องใช้มิติทางเศรษฐกิจนำ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจแบบโลกาภิวัตน์ โรงเรียนถือว่ามีความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับมิติทางเศรษฐกิจ ดังนั้นต้องมีส่วนในการฝึกอบรมนักเรียนให้มีความรู้ครอบคลุมในประเด็นนี้ จุดเด่นของสังคมเมืองคือ การมีแรงงานต่างชาติ เน้นการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มคนเหล่านี้ ดังนั้นหลักสูตรในการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโรงเรียนประเภทนี้ไม่สามารถจะมีหลักสูตรเดียวได้ แต่ละโรงเรียนต้องเลือกตามความเหมาะสมของตน และใช้การมีเครือข่ายกับโรงเรียนในอาเซียนให้เป็นประโยชน์ นำไปสู่การออกแบบหลักสูตรในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมเฉพาะของแต่ละพื้นที่ การพัฒนาโรงเรียนในชนบท (Rural model) เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ควรต้องใช้ทุนทางวัฒนธรรมในชนบทที่มีอยู่มากให้เป็นประโยชน์ เช่น แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อได้เปรียบของโรงเรียนในชนบทโดยเฉพาะ

กับโรงเรียนประเภท Buffer School ที่อยู่ติดชายแดน คือ การข้ามพรมแดนทำได้ง่าย ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้สภาพจริงของคนต่างประเทศ รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้เข้าใจและใกล้ชิดกับการอยู่ร่วมกับคนที่แตกต่างในสังคม ถือเป็นโอกาสที่สำคัญของโรงเรียนประเภทนี้ซึ่งโรงเรียนในเมืองแทบไม่มีโอกาส อีกทั้งการที่มีธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถแสวงหาได้จากการเรียนรู้ภายในท้องถิ่นเอง จึงควรมีการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยเริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัวภายในท้องถิ่นของตนเอง พื้นฐานของสังคมชนบทคือ การที่มีความใกล้ชิดกันค่อนข้างมาก จุดนี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เห็นได้จากการที่สังคมชนบทมักให้ความสำคัญกับประเพณีต่างๆ ควรใช้จุดนี้ในการพัฒนาความรู้ทางด้านวัฒนธรรมของนักเรียนต่อไป โรงเรียนและชุมชนสามารถร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี แม้ว่าจุดอ่อนของโรงเรียนในชนบทคือ การขาดการเรียนรู้ในเรื่องเทคโนโลยี การเข้าถึงสื่อทำได้ลำบาก แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนประเภทนี้จะมีแหล่งเรียนรู้ อยู่ใกล้ตัว ดังนั้นควรส่งเสริมในเรื่องของแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น ใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีอยู่ไม่ต้องใช้งบประมาณในการลงทุน รวมถึงการสนับสนุนนโยบายการเรียนรู้ข้ามพรมแดนด้วย

การนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้

หลังจากการเผยแพร่งานวิจัยนี้ออกไปแล้ว คาดว่าจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำงานวิจัยฉบับนี้ไปปรับใช้ต่อไป ดังนี้ เสนอแนวทางในการประยุกต์นโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอาเซียน คณะผู้วิจัยได้สรุปแนวทางในการประยุกต์

นโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอาเซียนจากโรงเรียนในโครงการ Spirit of ASEAN ดังนี้คือ

1) รูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีการกำหนดเนื้อหาจากส่วนกลาง โดยเฉพาะการที่โรงเรียนมีการบูรณาการการเรียนการสอนโดยยึดตามหลัก ASEAN Curriculum Sourcebook ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม การศึกษาจะช่วยให้นักเรียนต่างเชื้อชาติต่างวัฒนธรรมสามารถปรับตัวและอยู่ร่วมในประเทศได้อย่างเป็นสุข ระบบการศึกษาเป็นสิ่งที่หลอมรวมคนเข้ามาอยู่ด้วยกัน แต่ในบางเนื้อหาควรมีการปรับให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกรักท้องถิ่นและภูมิใจในท้องถิ่นของตน

2) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ของโรงเรียนถือเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม นักเรียนจะมีการปฏิสัมพันธ์กันเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการเข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างสันติต่อไปในอนาคต

3) ในสถานศึกษาที่มีโครงสร้างบุคลากรที่มีความหลากหลายจะทำให้นักเรียนรับรู้สิ่งแวดล้อมต่างๆ ของโรงเรียนในสภาพที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ดี เช่น การมีห้องละหมาดให้กับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม มีครูอาจารย์ประกอบไปด้วยผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม หรือครูต่างชาติที่เข้ามาสอนในโรงเรียน

4) ในปัจจุบันสื่อมีบทบาทสำคัญมาก โดยเฉพาะกับสื่อท้องถิ่นที่มีส่วนในการปรับทัศนคติสร้างความตระหนักหรือการยอมรับในเรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนั้นการร่วมมือกันของ

โรงเรียนและสื่อในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลายจะทำให้นักเรียนหรือคนในชุมชนมีความเข้าใจในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น

5) การเรียนการสอนในโรงเรียนไม่จำเป็นต้องยึดติดกับภาษากลางหรือการยึดโยงกับภาษาอังกฤษหรือภาษาอาเซียนอื่นๆ ที่เด็กๆ อาจจะได้ไม่ได้ใช้ ควรหันมามองในรูปของการใช้ภาษาถิ่นเป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาเรียนมากขึ้น เพราะเด็กมักใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน

6) การยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างถือเป็นลักษณะนิสัยที่สำคัญของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 การยอมรับในที่นี้รวมไปถึงการแสดงออกทางกายหรือการพูดของนักเรียน ทางที่ดีที่สุดในการยอมรับความแตกต่างคือ ต้องหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยที่ครูจำเป็นต้องถ่ายทอดให้นักเรียนเข้าใจว่า ถึงแม้เราจะแตกต่างกันแต่เราก็สามารถอยู่ร่วมกันได้

7) การให้โอกาสแก่นักเรียนในการพัฒนาตามศักยภาพของตน แม้ว่าศักยภาพในด้านนั้นจะไม่ใช้ด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่การส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนให้ถูกต้องถือเป็นการสร้างคนให้เขาได้มีที่ยืนในสังคมซึ่งมีผลเชิงประจักษ์ ถือเป็นการช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพให้แก่สังคมต่อไป

8) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนของนักเรียน โดยเฉพาะกับการใช้เครือข่ายผู้ปกครองในการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และการประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานราชการอื่นๆ ในการส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรมพื้นถิ่น

References

- Bodaar, Annemarie. 2008. *Cities and the “Multicultural State”: Immigration, multi-ethnic neighborhoods, and the socio-spatial negotiation of policy in the Netherlands*. PhD. diss., The Ohio State University.
- Breslin, Shaun. 2007. *Theorising East Asian regionalism(s): New regionalism and Asia’s future(s)*. London: Routledge.
- Chaleaw Thuenphao. 2011. Karn damnerngan triam khwamprom su prachakom ASEAN khong rongrian kruakrai soon ASEAN suksa sangkat samnakngan khate puentee karn suksa prathom suks Ratchaburi khate 1. [The preparation to the ASEAN community, network of ASEAN studies centre, Primary Educational Service Area Office 1, Ratchaburi area]. Master’s thesis, Educational Administration, Faculty of Education, Muban Chombueng Rajabhat University. (in Thai)
- Chanchari Katemaro. 2013. *Achiwa anamai*. [Occupational health]. 2nd ed. Bangkok: Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- Choophinit Katemanee. 2003. Karn suksa phahu watthanatham nai pratate Thai: Sathanakarn lae khwam penpaidai. [Multicultural education in Thailand: Situation and possibilities]. <https://www.gotoknow.org/posts/250376> (Accessed on November 20, 2014) (in Thai)
- Declaration on Asean unity in cultural diversity*. 2011. <http://www.asean.org/archive/documents/19th%20summit/Culture.pdf> (Accessed on December 15, 2014).
- Naruemon Mula. 2009. Khwam phuengphochai nai karn patibat ngan khong kru rongrian prathom suksa sangkat samnakngan khate puentee karn suksa Sakaeo. [Satisfaction in the performance of primary school teachers, Sakaeo Educational Service Area Office]. Master’s thesis, Faculty of Education, Burapha University. (in Thai)
- Opas Kaosaiyaphorn. 2011. Karn phatthana roopbaeb kruakrai sangkom chueng samuen samrab hongrian phahu watthanatham pua karn sang khwamroo lae khwam tranak nai kunka thang watthanatham samrab nisit naksuksa radab banditsuksa. [Development of a virtual network model for multicultural classrooms to enhance knowledge construction and cultural awareness for graduating students]. Master’s thesis, Faculty of Education, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Panithee Brown. 2014. Phate saphawa phatewithi kab phahu watthanatham. [Gender, sexuality and multiculturalism]. *Sexuality Studies Journal* 3(1): 23-49. (in Thai)

- Phakkarat Sithi. 2001. Khwam samphan rawang bukkalikkaphab kab karn prab plian krabuanthat watthanatham lae khaniyom nai karn thamngan khong chaonhathee khong rhat tam tuabaeb I AM READY khong nhueyngan ratchakarn boriarn suan phumiphak sangkat krasuang mahatthai changwat Chiang Mai. [The relationship between personality and paradigm shift, culture and work value of public officer based on I AM READY model of Provincial Bureaus of Ministry of Interior, Chiang Mai province]. Master's independent study, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University. (in Thai)
- Raihani, Wahdah. 2011. *Education for multicultural citizens in Indonesia: Policies and practices*. <http://socsc.smu.edu.sg/sites/default/les/socsc/pdf/raihani.pdf> (Accessed on June 18, 2015).
- Smith, Patriann. 2013. Accomplishing the goals of multicultural education. *Curriculum and Teaching Dialogue* 15(1): 27-40.
- Thailand. Ministry of Education. 2015? Karnsuksa: Karn sang prachakom ASEAN 2015 [Education: Building the ASEAN community in 2015]. http://61.19.238.229/dsdw2011/doc_pr/20130403161459.pdf (Accessed on September 12, 2015) (in Thai)
- Thailand. Ministry of Education. Office of the Basic Education Commission. 2012. *Kumue karn damnerngan krongkarn phatthana su prachakom ASEAN (Spirit of ASEAN)*. [ASEAN curriculum sourcebook (Spirit of ASEAN)]. Bangkok: Ministry of Education. (in Thai)
- Thailand. Ministry of Foreign Affairs. 2009. Phan ngan karn chattang prachakom sangkom lae watthanatham ASEAN. [ASEAN socio-cultural community blueprint]. <http://www.mfa.go.th/asean/contents/les/customize-20121218-094710-341214.pdf> (Accessed on January 5, 2014) (in Thai)
- Thitimdee Apaththanant. 2014. Suksa wichai chueng ekkasarn kiewkab nueha khwam pen phahu watthanatham nai baebrin Thai. [Multicultural content in Thai textbooks]. *Journal of Mekong Societies* 9(1): 107-130. (in Thai)
- Tortrakul Boonploog et al. 2013? Karn triam khwamprom dan karnchatkarn rianroo khong kru lae phoo boriarn sathansuksa su khwam pen prachakom ASEAN nai pi 2015: Korani suksa rongrian ban wiang phan nai sangkat samnakngan khathe puentee karn suksk prathom suksa Chaing Rai khathe 3. [Preparation of teachers and administrators in education to learning towards the ASEAN community by the year 2015: Case study of Wiengphan school, Primary Educational Service Area Office 3, Changrai area]. Master's project, School of Liberal Arts, Mae Fah Luang University. (in Thai)
- The United Church of Canada. 2014. *Denying multicultural, cross-cultural, and intercultural*. <http://www.unitedchurch.ca/les/intercultural/Multicultural-crosscultural-intercultural.pdf> (Accessed on December 16, 2014).